

Полякова Ольга Юріївна

Полякова Ольга Юрьевна

Poliakova Olha

к. е. н., доц.,

Науково-дослідний центр індустріальних

проблем розвитку НАН України,

Харківський національний економічний

університет ім. Семена Кузнеця

polya_o@ukr.net

Чернова Наталя Леонідівна

Чернова Наталья Леонидовна

Chernova Natalia

к. е. н., доц.,

Харківський національний економічний

університет ім. Семена Кузнеця

natacherchum@gmail.com

ОЦІНКА СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІК ПІД ЧАС СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Анотація. Розглянуто зміни, які відбулися у динаміці розвитку країн світу після світової економічної кризи. Проведено групування країн за показниками швидкості розвитку, глибини та тривалості кризи. Виявлено групи країн, які виявилися найбільш та найменш стійкими під час кризи, а також особливості перебігу кризи. Визначено цільові орієнтири української економічної політики для забезпечення стійкого функціонування.

Світова економічна криза 2008-2009 років виявила критичну неспроможність окремих країн до забезпечення стійкого функціонування їх економік. Досі немає однозначної думки, чи подолані наслідки цієї кризи, чи варто очікувати на наступну її хвилю. Наразі глобальній економіці загрожує економічна криза, породжена неекономічними причинами, але це не знімає з порядку денного питання про те, які країни і чому виявилися більш стійкими до впливу глобальної

кризи. Робота присвячена порівняльному аналізу стійкості економік різних за розмірами, рівнем розвитку, природно-географічним положенням країн.

Для дослідження було виділено 68 країн: члени ЄС (26) та ті, що є кандидатами до вступу (Сербія, Македонія і Чорногорія), країни – члени ОЕСР, країни СНД, країни південно-східної Азії та Латинської Америки, які швидко розвиваються і не входять до жодного із згаданих об'єднань (18 країн) та Україна. Україна посіла серед усіх обраних країн 62-е місце (9283,4 дол. ПКС). Найближчою у рейтингу країною ЄС є Болгарія, (23155,6 дол. ПКС). Аналогічний Україні рівень ВВП у Болгарії був у 2002-2003 рр.

Для аналізу застосовувалася кластеризація за наступними показниками: середній темп зростання реального ВВП перед світовою кризою за (2000-2007 рр.) та після неї (2010-2018 рр.), глибина кризи і тривалість кризи, яка дозволила виділити шість груп.

Головною відмінною рисою країн першого кластеру є значна тривалість кризи – від 4 до 8 років (у Греції). Разом з тим глибина кризи виявилася також досить суттєвою, падіння ВВП становило від 3 % у Португалії до 8,3 % у Фінляндії. Найменш стабільним є розвиток Аргентини, де різниця між максимальним та мінімальним темпами зміни ВВП становила 21,4 в.п., та Греції.

До другого кластеру разом з Україною потрапили країни Балтії та Вірменія). Головною рисою цієї групи країн є найглибша з усієї сукупності країн криза, причому в Україні падіння ВВП виявилось найбільшим -15,1 % у решти країн від 14,2 % до 14,8 %. В Україні також тривалість кризи виявилася найбільшою з країн другого кластеру – 4 роки. Таким чином, Україна належить до групи країн з низьким рівнем адаптаційного потенціалу, оскільки глибина кризи є найбільшою. Структура економіки у цих країнах не є раціональною, а наявність диспропорцій та дисбалансів у розвитку робить економіки цих країн вразливими до впливу нестабільності.

Третій кластер об'єднує переважно країни, що розвиваються, при чому з усіх частин Світу. Глибина та тривалість кризи у країнах цієї групи були невеликими, а у 7 країнах з 20 країн криза не призвела до скорочення ВВП. До

третього кластеру належать три з небагатьох країн, де після кризи відбулося не уповільнення, а пришвидшення розвитку (Індонезія, Ірландія і Туреччина), а також єдина з країн ЄС, у якій у період кризи не спостерігалось падіння ВВП – Польща. Проведений аналіз дозволяє зробити висновки, що економіки країн, що розвиваються, виявилися більш стійкими до негативного впливу глобальної фінансової кризи. Це дозволяє розглядати країни третього кластеру як приклад для наслідування. До четвертого кластеру відносяться 12 країн, з них 5 приєдналися до Євросоюзу у 2004-2007 роках, дві країни – кандидати до ЄС, з розвинутих країн ЄС до четвертого кластеру належать лише Швеція і Люксембург, крім того, до цієї групи входять Росія і Молдова. Головною рисою економік країн цієї групи є те, що криза не була довготривалою. Водночас глибина кризи була меншою набагато меншою, ніж у країнах другого кластеру.

П'ятий кластер суттєво відрізняється від решти, до нього увійшло 8 країн, серед яких дві найбільші у світі за кількістю населення (Китай та Індія), а також країни Середньої Азії. Головною рисою країн п'ятого кластеру є відсутність від'ємних темпів приросту ВВП протягом усього досліджуваного періоду. У період глобальної кризи країни п'ятого кластеру також зазнали уповільнення зростання. Середні темпи економічного зростання країн п'ятого кластеру є найбільшими у післякризовому періоді серед усіх досліджуваних країн. Тому досвід країн п'ятого кластеру слід розглядати як приклад забезпечення швидкого зростання з використанням різноманітних підходів.

Шостий кластер склали переважно розвинуті країни ЄС та ОЕСР (13 країн) та Бразилія, Македонія та Південно-Африканська Республіка. Головною рисою країн шостого кластеру є досить стабільні, але низькі у перед та після кризовому періоді темпи економічного зростання. Усі країни зазнали падіння ВВП у період 2008-2009 рр., яке тривало 1-2 роки.

Таким чином, Україні при формуванні економічної та структурної політики доцільно орієнтуватися на досвід країн четвертої групи, оскільки вони пройшли період підготовки до членства у ЄС та адаптації після вступу, а також країн, що швидко розвиваються з п'ятої групи найбільш стійких економік.